EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Paisatge | Josep Girabal Guitart i Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central) | Actualitzat el 25/10/2022 a les 09:59

El toll del Xuclador

Pocs indrets reuneixen en tan poc espai tants elements d'interès geològic com el toll del Xuclador, un racó molt desconegut del mig del Bages. La petita riera de Bellver, afluent del Cardener, té la capçalera al vessant de ponent de la torre de Castellnou i en el recorregut ens ofereix diversos saltants i tolls. El del Xuclador és el més gran i interessant.

Per explicar-ne la història geològica anem 34 milions d'anys enrere i ens trobem en un paisatge totalment diferent, ja que som en una gran plana, força lluny es veu el Pirineu que s'està formant i al sud els Catalànids. De les serralades baixen rieres que solen estar seques, però quan plou revenen, arrosseguen sorra per la llera i sovint surten de mare inundant de forma mansa grans extensions de la plana, que deixen coberta d'una capa de sediments fangosos. En el decurs dels temps geològics els sediments es van consolidar en roques i la sorra es va convertir en gruixudes masses de pedra sorrenca de color gris que ens mostren les antigues lleres. A causa de l'origen fluvial aquestes formacions s'anomenen *paleocanals*. En canvi el que havien estat fangs es van convertir en margues rogenques conegudes com a *tapàs*, i en alguns casos la vegetació de llacs i aiguamolls va donar lloc a lignit.

La riera de Bellver tendeix a anar aprofundint la llera per efecte de l'erosió, una tasca fàcil en les margues per la seva poca resistència, però quan la riera creua un paleocanal l'erosió és més difícil. La riera no pot aprofundir la llera fins que ha deixat enrere la roca dura, llavors es forma un saltant, és el que passa al toll del Xuclador, on la caiguda de l'aigua ha excavat una gran gola que pot arribar a cinc metres de fondària. Uns metres aigües amunt del saltant el camí travessa un paleocanal, amb grans blocs de gres, alguns ja despresos, però que la riera no pot arrossegar ni en les crescudes. A l'esquerra del camí que baixa al toll hi ha una mina abandonada d'uns dotze metres de fondària. S'hi va extreure lignit, però en quantitat i qualitat ínfimes; aquesta explotació només s'explica per les condicions polítiques i econòmiques de la postguerra. En la superfície aquests lignits es veuen groguencs perquè la pirita que contenia el carbó s'ha alterat formant *goethita*, terrosa i de color ocre. A l'esquerra del camí de baixada cap a la mina hi ha una caseta i un pou tapat, un altre dels elements d'interès geològic, aquesta obra va servir per extreure aigua

d'un aqüífer per regar els camps.

[despiece]**Nom del paratge:** Toll del Xuclador.
Situació: L'accés més fàcil és des de Callús, pel camí rural que va des d'aquesta població a Viladelleva. A uns 2,8 km comença una pista a la dreta que en 800 metres baixa fins a la riera.
Procedència del nom: A ponent del Bages anomenen *toll* a un lloc profund d'un riu, més cap a llevant en uns llocs se'n diu *gola* i en altres *gorg*. Un xuclador és un lloc on l'aigua s'empassa cap al subsol per algun forat.
Situació geològica: La zona forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre.
Importància geològica: Pocs indrets reuneixen tants elements interessants en tan poc espai: el toll, el saltant, un paleocanal, una mina de lignit, un pou... Un dels indrets més interessants de la geomorfologia de la comarca del Bages i del Geoparc de la Catalunya Central.
Materials geològics: Hi ha diversitat de roques: gresos, lutites, argila, calcàries lacustres i lignit, totes d'origen continental.
Edat de la formació: Els sediments que van originar les roques d'aquest indret es van dipositar a l'entorn del límit entre els períodes Eocè i Oligocè, fa uns 34 Ma.
Curiositats: Quan la canalla anava a banyar-se a rius i rieres se'ls deia que a molts llocs hi havia xucladors, afirmació falsa en gairebé tots els casos. Devia ser una estratègia dels pares per evitar que els infants i joves es banyessin en llocs profunds i perillosos.[/despiece]